

PUBLIC ADMINISTRATION

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

УДК 351.72

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО ЧАСУ

Тетяна Кужда; Іванна Луциків; Ольга Галушчак

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Тернопіль, Україна*

Резюме. Досліджено стан виконання місцевих бюджетів України в умовах воєнного часу та з'ясовано основні тенденції, виявлено проблемні моменти у виконанні місцевих бюджетів. Охарактеризовано роль місцевих бюджетів у подоланні викликів в умовах воєнного часу через формування фінансового підґрунтя для надання послуг на місцевому рівні, допомоги внутрішньо переміщеним особам, підтримання релокованого бізнесу, облаштування укриттів, забезпечення виконання завдань соціально-економічного характеру на місцевому рівні. Описано фінансові ресурси органів місцевого самоврядування залежно від місця формування, де домінуюче місце посідають доходи місцевих бюджетів. З'ясовано, що в умовах воєнного стану відбулися зміни бюджетного законодавства, які стосуються методів і способів управління публічними фінансами, в тому числі й місцевих бюджетів через спрощення процедури бюджетного процесу на місцевому рівні та розширення повноважень як уряду, так і місцевих органів влади щодо управління та використання бюджетних коштів. Проаналізовано динаміку й структуру дохідної частини місцевих бюджетів України, а також відсоток виконання планових показників доходів місцевих бюджетів за період 2020–2022 рр. та за січень–серпень 2023 р. Вивчено динаміку видатків місцевих бюджетів України та відсоток виконання планових показників за видатками у 2020–2022 рр. та за січень–серпень 2023 р. Здійснено порівняння загальних обсягів дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів України у 2020–2022 рр., а також за січень–серпень 2023 р. Досліджено стан виконання місцевих бюджетів України за загальним та спеціальним фондами, а також загалом у 2021–2022 рр. та за січень–серпень 2023 р. Встановлено, що попри війну у місцевих бюджетах України відбулося перевищення доходів над видатками, тобто спостерігався бюджетний профіцит, зумовлений впливом ряду факторів, серед яких вагомим є зростання обсягу надходжень від податку на доходи фізичних осіб та імпортного ПДВ. Вказано на проблемні моменти у виконанні доходів та видатків місцевих бюджетів України в період воєнного часу, серед яких виникнення дисбалансів місцевих бюджетів та потреба подальшого удосконалення загальнодержавної бюджетної політики.

Ключові слова: місцевий бюджет, доходи місцевих бюджетів, видатки місцевих бюджетів, бюджетний профіцит, бюджетний дефіцит, бюджетні дисбаланси.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.178

Отримано 14.11.2023

UDC 351.72

RESEARCH THE STATE OF LOCAL BUDGETS EXECUTION OF UKRAINE DURING WARTIME

Tetiana Kuzhda; Ivanna Lutsykyv; Olha Halushchak

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, Ukraine

Summary. The article examines the state of local budgets execution of Ukraine in wartime conditions, and finds out the main trends and identifies problematic points in local budgets implementation. The role of local

budgets in overcoming challenges in wartime conditions through the financial basis for providing services at the local level, helping internally displaced persons, supporting relocated businesses, arranging shelters, and ensuring the fulfillment of socio-economic tasks at the local level have been characterized. The financial resources of local self-government have been described where the dominant place is occupied by local budget revenues. It was found that there were changes in the budget legislation in the conditions of martial law, which relate to the methods and ways of managing public finances, including local budgets through the simplification of the budget process procedure at the local level and the expansion of both the government and local authority's powers in terms of management and use of budget funds. The dynamics and structure of local budget's revenues of Ukraine, as well as the implementation percentage of revenue's planned indicators of local budgets for the period 2020–2022 and for January-August 2023 have been analyzed. The dynamics of local budget's expenditures of Ukraine and the implementation percentage of expenditures planned indicators for 2020–2022 and for January-August 2023 have been studied. A comparison has been made of the total revenue and total expenditure of local budgets of Ukraine in 2020–2022, as well as for January-August 2023. The state of local budgets execution of Ukraine by general and special funds, as well as in general in 2021–2022 and for January-August 2023 has been studied. It was found out that, despite the war, the local budgets of Ukraine had an excess of revenues over expenditures, i.e., a budget surplus. Budget surplus was observed due to the influence of a number of factors, among which the growth of income from personal income tax and import VAT is significant. Problematic points in the execution of revenues and expenditures of local budgets of Ukraine during the wartime period have been indicated, including the occurrence of imbalances in local budgets and the need for further improvement of the national budget policy.

Key words: local budget, local budget revenues, local budget expenditures, budget surplus, budget deficit, budget imbalances.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.178

Received 14.11.2023

Постановка проблеми. Сьогодні наша держава протистоїть численним викликам, зокрема й у сфері публічних фінансів. Необхідність пристосування сфери публічних адміністративних процедур та фінансів до умов воєнного стану є вкрай важливими на шляху забезпечення стабільних економічних умов для бізнесу, підтримання соціально-економічного стану в умовах війни та післявоєнній відбудові України, євроінтеграційних процесів через перехід та дотримання стандартів публічного управління. В таких умовах важливого значення набуває бюджетна політика, яка визначає ефективність функціонування бюджетної системи в цілому, пріоритетний та раціональний перерозподіл бюджетних коштів, пошук джерел наповнення бюджету та залучення міжнародної фінансової допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на реалії сьогодення, у вітчизняній науці значна увага приділена формуванню та виконанню державного та місцевого бюджетів в умовах воєнного стану, здійснено ряд досліджень щодо управління публічними фінансовими ресурсами в умовах війни, наголошено на потребі оцінювання доходів місцевих бюджетів, з'ясуванні впливу війни на бюджети територіальних громад України (Піхоцька О. М., Ющик Ю. В., Радіонов Ю. Д., Стеценко Т. В., Яременко В. Г., Ватаманюк-Зелінська У. З., Закорко К. К., Дяченко С. А. та ін.) [2, 9, 3, 4, 13, 14]. Незважаючи на масштаби наукових розроблень та досліджень зазначених питань, на нашу думку, актуальним є дослідження стану виконання місцевих бюджетів України станом на кінець 2023 р. в умовах воєнного часу.

Метою дослідження є дослідження стану виконання місцевих бюджетів України в умовах воєнного часу, з'ясування основних тенденцій та виявлення проблемних моментів у виконанні місцевих бюджетів.

Постановка завдання. Для досягнення мети автори поставили такі завдання: охарактеризувати роль місцевих бюджетів у подоланні викликів, зокрема фінансових в умовах воєнного стану, проаналізувати обсяги доходної частини місцевих бюджетів України за період 2020–2023 рр., структуру доходів місцевих бюджетів України, видаткову частину місцевих бюджетів України у 2020–2023 рр., стан виконання місцевих бюджетів України у 2021–2023 рр., виявити основні тенденції виконання місцевих бюджетів та проблемні питання.

Виклад основного матеріалу. Провідне місце в забезпеченні фінансової стійкості держави та органів місцевого самоврядування, вирішенні питань соціально-економічного змісту належить місцевим бюджетам. Наявність місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє розвивати інфраструктуру на певній території, зміцнювати економічний потенціал, виявляти й використовувати резерви фінансових ресурсів, підвищувати рівень добробуту населення. Станом на 2023 р. кількість місцевих бюджетів України становить 1952, з яких 25 – обласних бюджетів, 13 – бюджети міст обласного значення, 136 – районних бюджетів, 1469 – бюджети територіальних громад, 35 – бюджети районів у містах обласного значення, 6 бюджетів міст районного значення, 39 бюджетів селищ міського типу, 229 бюджетів сільрад (сіл) [5].

Економічна сутність місцевих бюджетів проявляється в їхньому призначенні:

- формувати грошові фонди, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих органів влади;
- розподіляти й використовувати ці фонди між галузями народного господарства;
- контролювати фінансово-господарську діяльність підприємств та організацій, підвідомчих цим органам влади;
- бути важливим інструментом макроекономічного регулювання, вирішення місцевих проблем, втілення загальнодержавних програм, розвитку територіальних громад [1].

Ефективно проведена реформа децентралізації дозволила органам місцевого самоврядування отримати автономні, належні фінансові кошти, які відіграли головну роль у протистоянні викликам воєнного часу. За допомогою коштів місцевих бюджетів органи місцевого самоврядування мають змогу допомагати внутрішньо переміщеним особам, підтримувати релокований бізнес, облаштовувати укриття, надавати послуги на високому рівні.

Перші місяці війни негативно позначилися на місцевих бюджетах, фінансовій та матеріальній основі органів місцевого самоврядування. Крім цього, на рівні держави постало питання забезпечення стабільних економічних умов для бізнесу через запровадження певних податкових пільг, які потрібно було врахувати органам місцевого самоврядування при формуванні місцевих бюджетів. Власні кошти місцевих бюджетів стали основою підтримання всіх сфер життєдіяльності громадян на місцевому рівні, а також бізнесу та формування різних програм підтримання суб'єктів господарювання.

Залежно від місця формування фінансові ресурси органів місцевого самоврядування можна поділити на: власні фінансові ресурси, сформовані на території місцевого самоврядування в процесі створення валової доданої вартості; фінансові ресурси, створені на інших територіях країни, які за допомогою розподільних процесів спрямовуються органам місцевого самоврядування при недостатності власних коштів [1]. Домінуюче місце в складі фінансових ресурсів місцевого самоврядування займають доходи місцевих бюджетів [2]. Згідно зі статтею 9 Бюджетного кодексу України доходи місцевого бюджету класифікуються за такими розділами: 1) податкові надходження, левову частку яких приносить прибутковий податок з громадян та інші види податків; 2) неподаткові надходження – доходи від власності та підприємницької діяльності, адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу; надходження від штрафів і фінансових санкцій та ін.; 3) доходи від операцій з капіталом – надходження від продажу основного капіталу, землі й нематеріальних активів, що знаходяться у комунальній власності; 4) трансферти – кошти, отримані від інших органів державної влади, ОМС, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі [10].

Слід зазначити, що в умовах воєнного стану відбулися зміни бюджетного законодавства, які стосуються методів і способів управління публічними фінансами, в

тому числі й місцевих бюджетів. Спрощено процедуру бюджетного процесу на місцевому рівні та розширено повноваження як уряду, так і місцевих органів влади щодо управління та використання бюджетних коштів [12].

Загалом за 2020 р. до місцевих бюджетів надійшло 471,48 млрд гривень доходів загального та спеціального фондів, за 2021 р. – 580,6 млрд гривень, за 2022 р. – 555,1 млрд гривень [5]. Результати аналізування дохідної частини місцевих бюджетів України за період 2020–2022 рр. наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Результати аналізування дохідної частини місцевих бюджетів України за період 2020–2022 рр.

Доходи, млрд. грн.	2020	2021	2022	Відхилення, (+/-)	
				2021/2020	2022/2021
Податкові надходження	285,57	346,7	393,5	61,13	46,8
Неподаткові надходження	21,46	27,18	22	5,72	-5,18
Доходи від операцій з капіталом	3,47	3,46	2,3	-0,01	-1,16
Офіційні трансферти	160,3	202,77	137	42,47	-65,77
Цільові фонди	0,77	0,57	0,3	-0,2	-0,27
Всього доходів	471,48	580,6	555,1	109,12	-25,5

Аналізуючи дохідну частину місцевих бюджетів України за період 2020–2022 рр., можна зауважити, що відбулося зростання обсягу доходів за період 2020–2021 р. на 109,12 млрд грн. (або на 23,14%) та відбулося скорочення обсягу доходів за період 2021–2022 рр. на 25,5 млрд грн. (або на 4,39%). Звісно, що найбільшу питому вагу протягом 2020–2022 рр. склали податкові надходження, відповідно 285,57 млрд грн., 346,7 млрд грн. та 393,5 млрд грн., або 60,57%, 59,71% та 70,9% усіх надходжень. Офіційні трансферти отримано із двох джерел – від органів державного управління та від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ. Причому обсяг офіційних трансфертів від першого джерела у 2020 р. складав 160,18 млрд грн., у 2021 р. – 202,73 млрд грн., у 2022 р. – 136,73 млрд грн., від другого джерела у 2020 р. – 0,146 млрд грн., у 2021 р. – 0,036 млрд грн., у 2022 р. – 0,223 млрд грн. У структурі доходів місцевих бюджетів питома вага обсягу офіційних трансфертів у 2020 р. складала 34%; у 2021 р. – 34,92%; тоді як у 2022 р. – майже 25%, тобто четверту частину всіх надходжень (рис. 1).

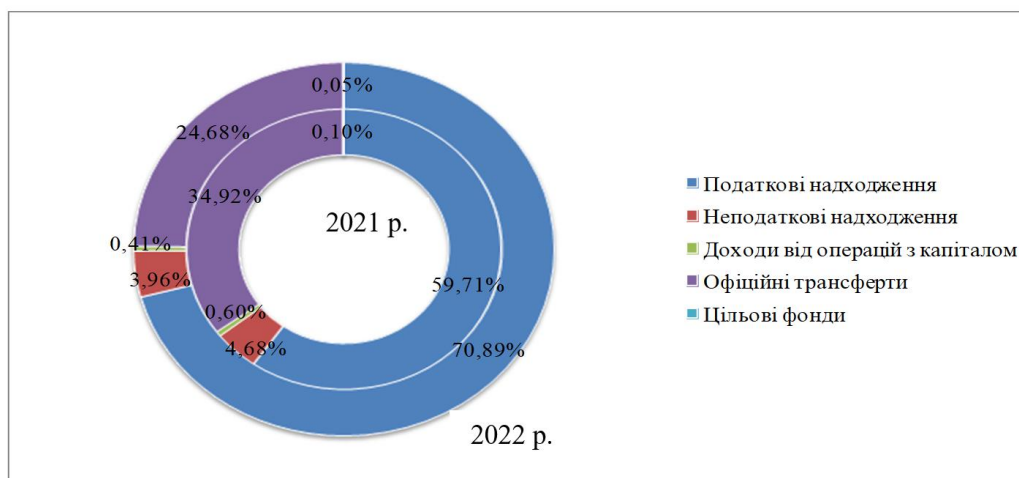

Рисунок 1. Структура доходів місцевих бюджетів України у 2021–2022 рр.

Джерело: сформовано авторами за даними [5]

За січень-серпень 2023 р. обсяг доходів місцевих бюджетів України становив 444,83 млрд грн., з яких обсяг податкових надходжень склав 295,99 млрд грн., обсяг неподаткових надходжень склав 22,517 млрд грн., величина доходів від операцій з капіталом 2,25 млрд грн., офіційні трансферти – 123,85 млрд грн., цільові фонди – 0,217 млрд грн. [5].

Відсоток виконання планових показників доходів місцевих бюджетів у 2022 р. становив 95%, а плану щодо власних доходів (за загальним та спеціальним фондами) без урахування міжбюджетних трансфертів – 97%. Водночас спостерігалася відмінність у показниках виконання планів бюджетів територіальних громад, що постраждали від активних бойових дій чи тимчасової окупації. Вони зібрали в середньому 45% доходів від затверджених ще до початку війни річних планових показників. Низка місцевих бюджетів за підсумками 2022 р. мали профіцит, але це засвідчує негативні тенденції. Така ситуація зумовлена певними чинниками, зокрема наявністю грошових надходжень за відсутності можливості використання коштів унаслідок окупації чи бойових дій на території громади; непроведення видатків за спеціальним фондом та згортання реалізації інфраструктурних проєктів та ін. Відсоток виконання планових показників доходів місцевих бюджетів у 2021 р. становив 100,6%, що свідчить про перевиконання плану. Згідно з «Аналітичним дослідженням показників бюджетів за 2021–2022 рр.» у 2022 р. найнижчі показники виконання планів власних доходів спостерігалися за результатами виконання бюджетів громад, що тимчасово окуповані (37,6%), тоді як у 2021 р. ці показники було виконано в середньому на 115,2% [4].

Щодо видатків місцевих бюджетів України, то їхній обсяг у 2020 р. становив 478,11 млрд грн., у 2021 р. – 569,43 млрд грн., у 2022 р. – 484,29 млрд грн., за січень–серпень 2023 р. – 348,34 млрд грн. [5]. Динаміку видатків місцевих бюджетів України за період 2020–2022 рр. проаналізовано у табл. 2.

Таблиця 2. Результати аналізування видаткової частини місцевих бюджетів України у 2020–2022 рр.

Видатки, млрд грн.	2020	2021	2022	Відхилення, (+/-)	
				2021/2020	2022/2021
Загальнодержавні функції	40,969	45,962	46,469	4,993	0,507
Громадський порядок, безпека та судова справа	1,833	1,74	11,108	-0,093	9,368
Економічна діяльність	93,926	112,360	61,066	18,434	-51,294
Охорона навколишнього середовища	2,419	2,42	0,512	0,001	-1,908
Житлово-комунальне господарство	32,125	56,730	40,631	24,605	-16,099
Охорона здоров'я	50,866	33,105	31,008	-17,761	-2,097
Духовний та фізичний розвиток	21,884	27,388	22,584	5,504	-4,804
Освіта	199,426	249,077	232,25	49,651	-16,827
Соціальний захист та соціальне забезпечення	23,999	28,068	29,199	4,069	1,131
Міжбюджетні трансферти	10,658	23,576	9,465	12,918	-14,111
Усього видатків	478,11	580,43	484,29	102,318	-96,134

За період 2020–2021 рр. спостерігається скорочення видатків на громадський порядок, безпеку та судову справу на 0,093 млрд грн., охорону здоров'я – на 17,761 млрд грн. За всіма іншими групами видатків відбулося зростання їхнього обсягу за період 2020–2021 рр. Загалом у 2021 р. порівняно із 2020 р. обсяг видатків місцевих бюджетів України зріс на 102,318 млрд грн. Щодо 2021–2022 рр., то тут бачимо падіння обсягу видатків майже за усіма групами. Найбільше скорочення видатків за цей період припало на економічну діяльність (51,294 млрд грн.), також на житлово-комунальне господарство (16,099 млрд грн.), освіту (млрд грн.) та обсяг міжбюджетних трансфертів (14,11 млрд грн.). Зростання обсягу видатків за період 2021–2022 рр.

характерним було лише для фінансування виконання загальнодержавних функцій, а також громадського порядку, безпеки та судової справи. У 2022 р. порівняно із 2021 р. загальний обсяг видатків місцевих бюджетів України скоротився на 96,134 млрд грн. За січень-серпень 2023 р. загальний обсяг видатків місцевих бюджетів України становив 350,337 млрд грн., з яких найбільший обсяг видатків спрямовано на виконання загальнодержавних функцій – 34,405 млрд. грн., економічну діяльність – 44,624 млрд грн., житлово-комунальне господарство – 30,688 млрд грн. та освіту – 147,92 млрд грн. [5].

Порівняння загальних обсягів дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів України у 2020–2022 рр., а також за січень–серпень 2023 р. здійснено на рис. 2.

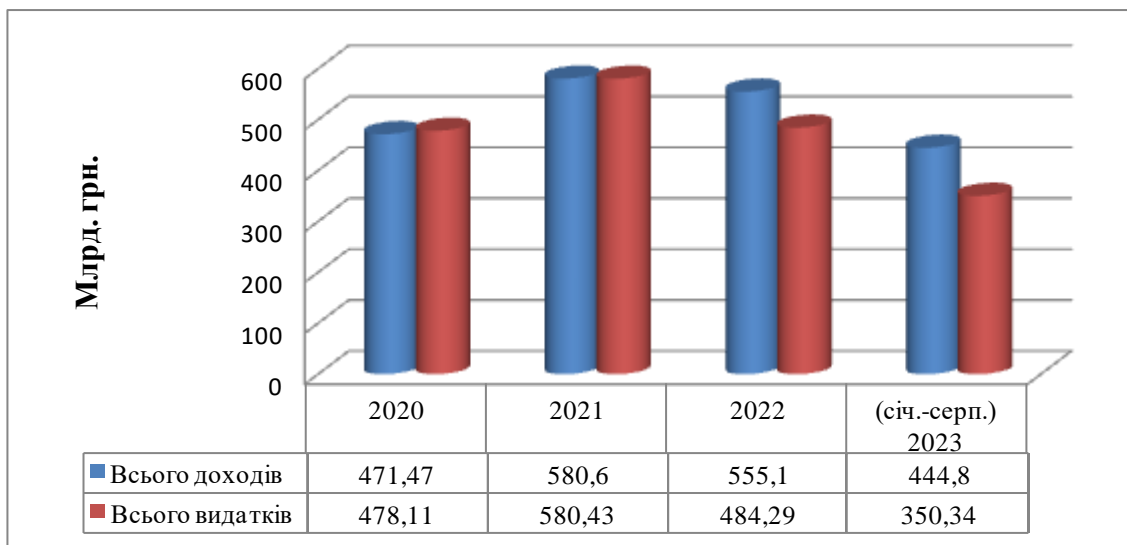

Рисунок 2. Динаміка загального обсягу дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів України у 2020–2023 рр.

Джерело: сформовано авторами за даними [5]

Відсоток виконання місцевих бюджетів України за видатками порівняно із планом у 2020 р. склав 91,5%, у 2021 р. – 91,8%, у 2022 р. – 77,7%, за січень–серпень 2023 р. – 49,9%.

Війна в Україні спричинила виникнення негативних наслідків для української економіки, що відобразилося на виконанні не тільки державного бюджету, але й місцевих бюджетів також [3]. Місцеві бюджети стали джерелом фінансування та забезпечення діяльності територіальної оборони, допомоги внутрішньо переміщеним особам, матеріально-технічної допомоги ЗСУ, залучення допомоги іноземних партнерів, тим самим вказавши на ефективність проведення реформи децентралізації.

Місцеві бюджети України за загальним та спеціальним фондами у 2020 р. були виконані з бюджетним дефіцитом у розмірі 6,848 млрд дол., оскільки обсяг видатків та кредитування перевищив доходи. Причиною зниження дохідної частини місцевих бюджетів 2021 р. стали впливи різних чинників (включаючи коронавірус), які зумовили погіршення економічної ситуації, зниження обсягу податкових надходжень та офіційних трансфертів [8]. Виконання місцевих бюджетів України за загальним та спеціальним фондами, а також загалом у 2021–2022 рр. проаналізовано в табл. 3.

Таблиця 3. Результати аналізу виконання місцевих бюджетів України у 2021–2022 рр.

Показники, млрд. грн.	Загальний фонд			Спеціальний фонд			Всього		
	2021	2022	Відхилення, (+/-)	2021	2022	Відхилення, (+/-)	2021	2022	Відхилення, (+/-)
Доходи	502,03	527,05	25,02	78,67	28,05	-50,62	580,69	555,09	-25,6
Видатки	408,86	421,54	12,68	160,57	62,75	-97,82	569,43	484,29	-85,14
Кредитування	313,4	997,6	684,2	-71,7	-69,6	2,1	241,7	928	686,3
Дефіцит/Профіцит	92,86	104,51	11,65	-81,8	-34,6	47,2	11,029	69,87	58,841

Попри війну у місцевих бюджетах України відбулося перевищення доходів над видатками, тобто спостерігається бюджетний профіцит. Така ситуація зумовлена впливом факторів, серед яких вагомим є зростання обсягу надходжень від податку на доходи фізичних осіб та імпортного ПДВ. У 2022 році місцеві бюджети були виконані із профіцитом 69,87 млрд грн. [6].

Щодо виконання місцевих бюджетів України за загальним та спеціальним фондами у січні–серпні 2023 р., то за даний період також спостерігається бюджетний профіцит у розмірі 96,503 млрд грн., що на 18,6% більше, ніж за аналогічний період 2022 р. (табл. 4).

Таблиця 4. Виконання місцевих бюджетів України за січень–серпень 2023 р.

Показники, млрд грн.	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Усього
Доходи	401,279	43551,1	444,83
Видатки	283,01	65,327	348,338
Кредитування	8,9	-20,0	-11,0
Дефіцит/Профіцит	118,259	-21,756	96,503

За січень–серпень 2023 р. спостерігається перевищення доходів над видатками у місцевих бюджетах України, зумовлене зростанням обсягу податку на доходи фізичних осіб у складі дохідної частини [7]. За даний період зібрано 209,315 млрд грн. ПДФО, що складає 70,7% усіх доходів місцевих бюджетів. Проти аналогічного періоду минулого року надходження від ПДФО зросли на 23,6%. Три чверті приросту ПДФО за вказаний період забезпечили надходження податку з грошового забезпечення військовослужбовців.

На сьогодні місцеві бюджети в системі державних фінансів займають важливе місце із надання якісних публічних послуг населенню, оскільки фактично всі власні надходження державного бюджету спрямовуються на сектор безпеки та оборони. І тут місцеві бюджети виступають не лише стабільним джерелом наповнення Єдиного казначейського рахунку, але й забезпечують належне функціонування ключових соціально-значущих галузей [7].

Загалом стан місцевих бюджетів за січень–серпень 2023 р. можна визначити як позитивний. Однак слід звернути увагу на наявність дисбалансів місцевих бюджетів та потребу вдосконалення загальнодержавної бюджетної політики [11]. За даними експертів порталу «Децентралізація» з'ясовано, що обсяги ПДФО не зараховувалися за місцем проживання, тому з'явилася низка проблемних питань: сплата ПДФО відокремленими підрозділами (виникли можливості ухилення від сплати не за місцем розміщення виробничих потужностей, а за місцем юридичної особи), диспропорції через ПДФО військовослужбовців, шантажі з реєстраціями військових частин чи великих платників податків та ін. Потребує перегляду державна трансфертна політика, оскільки

наразі досить часто трапляються випадки, коли держава надає значні додаткові кошти (окрім базової дотації) бюджетам, у яких обсяг доходів у 2023 р. більш ніж вдвічі перевищує обсяг доходів у 2021 р. При цьому є громади, які мають негативний такий приріст і не отримують жодних коштів [13].

Висновки. У ході дослідження стану виконання місцевих бюджетів України встановлено, що відбулося спрощення бюджетного процесу на місцевому рівні, скорочення доходів місцевих бюджетів у 2022 р. порівняно з 2021 р., охарактеризовано обсяг доходів та видатків місцевих бюджетів України за січень–серпень 2023 р., з'ясовано стан доходів та видатків місцевих бюджетів України у 2020–2023 рр. З проведеного аналізу можна вказати на перевищення доходів над видатками місцевих бюджетів України. Визначено причину бюджетного профіциту – зростання обсягу податку на доходи фізичних осіб у складі дохідної частини місцевих бюджетів України. Встановлено проблемні моменти у виконанні доходів та видатків місцевих бюджетів України в період воєнного часу, серед яких – виникнення дисбалансів місцевих бюджетів та потреба подальшого удосконалення загальнодержавної бюджетної політики.

Conclusions. So, during the research of local budgets execution state of Ukraine, it was found out that there was a simplification of the budget process at the local level, a reduction in the revenues of local budgets in 2022 compared to 2021. The volume of revenues and expenditures of local budgets of Ukraine for January–August 2023 have been characterized. The state of revenues and expenditures of local budgets of Ukraine in 2020–2023 has been analyzed. Summarizing the above, it was determined the reason for the budget surplus. It's the increase in the amount of personal income tax as part of local budgets revenue of Ukraine. Problematic points in the execution of local budgets revenues and expenditures of Ukraine during the wartime period have been identified, including the occurrence of imbalances in local budgets and the need for further improvement of the national budget policy.

Список використаних джерел

1. Сидорович М. Муніципальні фінанси: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Київ: НаУКМА, 2021. 68 с.
2. Піхоцька О. М., Ющик Ю. В. Аналіз виконання бюджетів в період воєнного стану. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Вип. 35. 2022. С. 25–32.
3. Стеценко Т. В., Яременко В. Г., Овчаренко К. В. Оцінка виконання доходів місцевих бюджетів України. Приазовський економічний вісник. Вип. 3 (14). 2019. С. 392–397.
4. Паутова Т., Сушко Н., Овчаренко Т., Чечуліна О. Вплив війни на бюджети територіальних громад; за заг. ред. Шубіна О. Аналітичне дослідження показників бюджетів за 2021–2022 роки 60 територіальних громад партнерів Програми USAID DOBRE у 10 областях України. 2023. 127 с.
5. Місцеві бюджети України: статистичні дані. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=8&year=2023&budgetType=LOCAL> (дата звернення: 27.10.2023).
6. Онишук І. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105> (дата звернення: 24.10.2023).
7. Онишук І. Аналіз виконання місцевих бюджетів за I квартал 2023 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16638> (дата звернення: 24.10.2023).
8. Онищенко В. Доходи та видатки місцевих бюджетів у 2021 році. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/126-struktura-mstsevih-byudjetv-u-2021-rots> (дата звернення: 02.11.2023).
9. Радіонов Ю. Д. Формування та виконання місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2669> (дата звернення: 01.11.2023).
10. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 25.10.2023).
11. Local budgets 2023: municipality priorities and state support mechanisms. URL: <https://decentralization.gov.ua/en/news/16106> (дата звернення: 29.10.2023).
12. Марченко С. Про особливості складання проектів місцевих бюджетів на 2023 р. URL: <https://ibuhalter.net/articles/1102> (дата звернення: 25.10.2023).

13. Ватаманюк-Зелінська У. З., Загорко К. К. Виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: нові тенденції та закономірності. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 2. С. 38–45. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.38.45>
14. Дяченко С. А. Аналіз розвитку інституту місцевих бюджетів в Україні: тенденції та прогнози. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 8. С. 63–69. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.8.63>

References

1. Sydorovych M. (2021). *Munitsypalni finansy: navch. posib. dlia studentiv vyshch. navch. zakl.* [Municipal finance: education. manual for students of higher educational institutions]. Kyiv: NaUKMA.
2. Pikhotska O. M., Yushchik Yu. V. (2022). *Analiz vykonannia biudzhetyv v period voiennoho stanu* [Analysis of the implementation of budgets during wartime]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*. [Scientific notes of the Lviv University of Business and Law]. Vol. 35. P. 25–32.
3. Stetsenko T. V., Yaremenko V. H., Ovcharenko K. V. (2019). *Otsinka vykonannia dokhodiv mistsevykh biudzhetyv Ukrainy* [Assessment of the implementation of revenues of local budgets of Ukraine]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk*. [Priazovsky Economic Buletin]. Vol. 3 (14). P. 392–397.
4. Pautova T., Sushko N., Ovcharenko T., Chechulina O. (2023). *Vplyv viiny na biudzhety terytorialnykh hromad; za zah. red. Shubina O. Analitychne doslidzhennia pokaznykiv biudzhetyv za 2021–2022 roky 60 terytorialnykh hromad partneriv Prohramy USAID DOBRE u 10 oblastiakh Ukrainy* [The impact of the war on the budgets of territorial communities. Analytical study of budget indicators for 2021–2022 of 60 territorial communities of partners of the USAID DOBRE Program in 10 regions of Ukraine]. 127 p.
5. *Mistsevi biudzhety Ukrainy: statystychni dani* [Local budgets of Ukraine: statistical data]. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=8&year=2023&budgetType=LOCAL> (accessed: 27 October 2023).
6. Onyshchuk I. *Analiz vykonannia mistsevykh biudzhetyv za 2022 rik* [Analysis of the implementation of local budgets for 2022]. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105> (accessed: 24 October 2023).
7. Onyshchuk I. *Analiz vykonannia mistsevykh biudzhetyv za I kvartal 2023 roku* [Analysis of local budgets for the first quarter of 2023]. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16638> (accessed: 24 October 2023).
8. Onyshchenko V. *Dokhody ta vydatky mistsevykh biudzhetyv u 2021 rotsi* [Revenues and expenditures of local budgets in 2021]. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/126-struktura-mstsevih-byudjetv-u-2021-rots> (accessed: 2 November 2023).
9. Radionov Yu. D. (2023). *Formuvannia ta vykonannia mistsevykh biudzhetyv v umovakh voiennoho stanu* [Formation and execution of local budgets under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*. [Economy and society]. Vol. 53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2669> (accessed 1 November 2023).
10. *Biudzhetni kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456-VI* [Budget Code of Ukraine dated July 8, 2010 No. 2456-VI]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (accessed: 25 October 2023).
11. *Local budgets 2023: municipality priorities and state support mechanisms* URL: <https://decentralization.gov.ua/en/news/16106> (accessed: 29 October 2023).
12. Marchenko S. *Pro osoblyvosti skladannia proiektiv mistsevykh biudzhetyv na 2023* [Features of drafting local budgets for 2023]. URL: <https://ibuhgalter.net/articles/1102> (accessed: 25 October 2023).
13. Vatanianuk-Zelinska U. Z., Zakorko K. K. (2023). *Vykonannia mistsevykh biudzhetyv u period voiennoho stanu: novi tendentsii ta zakonirnosti* [Implementation of local budgets during martial law: new trends and regularities]. *Innovation and Sustainability*. Vol. 2. P. 38–45. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.38.45>
14. Diachenko S. A. (2021). *Analiz rozvytku instytutu mistsevykh biudzhetyv v Ukraini: tendentsii ta prohnozy* [Analysis of the development of the institute of local budgets in Ukraine: trends and forecasts]. *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience]. Vol. 8. P. 63–69. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.8.63>